

พม่ากับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง:

ว่าด้วยการพัฒนา อุดมการณ์และความรุนแรงแห่งนวมัย

ฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วัชร

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ชาตินิยมกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในประเทศพม่าโดยพิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวภายใต้บริบทของการพัฒนาระดับภูมิภาคผ่านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าในอนุภูมิภาคสุ่มน้ำโขง การนำเสนอแบ่งออกเป็นสามส่วนคือ ส่วนแรก กล่าวถึงพม่ากับการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคสุ่มน้ำโขง ส่วนที่สอง พิจารณาผลกระทบของอุดมการณ์ชาตินิยมต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในพม่า ในส่วนสุดท้าย บทความชิ้นนี้พยายามจะนำเสนอการอภิปราย นโยบายการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารพม่าในฐานะอาวุธสงครามและผลกระทบที่อาจมีต่อการพัฒนาระดับภูมิภาคในเขตสุ่มน้ำโขง

คำสำคัญ: รัฐบาลทหารพม่า, อุดมการณ์ชาตินิยม, การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ, อนุภูมิภาคสุ่มน้ำโขง

Abstract

This article investigates a dialectical relation between Nationalist ideology and economic development in Myanmar within a context of regional development. It explores through Myanmar's a participation in the Great Mekong Sub-region as a riparian country. The article begins with Myanmar and the Great Mekong Sub-region, followed by a consequence of Burmese nationalist ideology, mechanized by the Burmese Junta government, on economic development. In conclusion, this article discusses the Junta government's policy on economic development, as warfare machinery, and its impacts on regional development in the Mekong region.

Keywords: Burmese Junta Government, Nationalist Ideology, Economic Development, the Great Mekong Sub-region

บทนำ

ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีผู้กระทำการที่หลากหลาย อาทิ องค์กรสหประชาชาติ บรรษัทข้ามชาติต่างๆ หากแต่ผู้ที่กำหนดนโยบายสาธารณะซึ่งกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนมากนั้น ยังคงเป็นอำนาจของรัฐชาติอยู่เช่นเดิม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อเรื่องอำนาจอธิปไตยแห่งชาติเป็นพื้นฐานรองรับความชอบธรรม สิ่งที่เราเรียกว่าผลประโยชน์แห่งชาติจะถูกทำให้กลายเป็นเป้าหมายหลักในการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ อย่างไรก็ตามตัวรัฐชาตินั้นกลับมิได้หยุดนิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์รวมทั้งอุดมการณ์ทางการเมืองกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา ปรากฏการณ์เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในและภายนอกประเทศด้วยเช่นกัน

บทความชิ้นนี้ต้องการหาคำอธิบายว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐชาติมีความสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาด้านเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างไร โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ต้องการความร่วมมือจากหลากหลายรัฐชาติ ซึ่งบทความนี้ได้เลือกกรณีตัวอย่างของสหภาพพม่า² ที่ปัจจุบัน “ผู้ผูกขาดอำนาจรัฐ” มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าจะต้องประสบกับมรสุมทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศก็ตาม ดังเห็นได้จากการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ในบทความนี้ การนำเสนอจะแบ่งเป็นสามส่วนคือ ส่วนแรก จะกล่าวถึงพม่ากับการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ส่วนที่สอง จะพิจารณาผลกระทบของอุดมการณ์ชาตินิยมต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในพม่า และส่วนสุดท้าย จะนำเสนอการอภิปราย การพัฒนาในฐานะของอาวุธสงครามและผลกระทบที่อาจมีต่อโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

พม่ากับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก³ กลุ่มประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงมีพื้นที่รวมกันประมาณ 2 ล้าน 3 แสน ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ พื้นที่ของยุโรปตะวันตก มีประชากรรวมกันประมาณ 250 ล้านคน และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้, เอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

ระหว่างวันที่ 4-5 กรกฎาคม 2548 จีนได้เป็นเจ้าภาพการประชุม GMS Summit ครั้งที่ 2 ณ นครคุนหมิง โดยบรรดาผู้นำประเทศสมาชิกได้ออกแถลงการณ์ร่วมคุนหมิง (Kunming Declaration) ซึ่งมีเป้าหมายคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความปรองดองและความมั่งคั่งของอนุภาครวมถึงความพยายามในการลดปัญหาความยากจนและ ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยสนับสนุนให้มีการติดต่อและการแข่งขันระหว่างกัน นอกจากนี้ ผู้นำประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงยังได้แสดงเจตนาพร้อมให้มีการลงนามในภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายของความตกลงขนส่งข้ามพรมแดน (GMS Cross-Border Transport Agreement) ให้เสร็จครบถ้วนภายในปี 2548

และ เห็นชอบกับความริเริ่มในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้การคุ้มครองระบบนิเวศของพื้นที่ป่าไม้และต้นน้ำในอนุภูมิภาค ภายใต้โครงการ GMS Bio-diversity Corridor ทั้งนี้ได้มีการลงนามข้อตกลงในเรื่องการขนส่ง การค้าพลังงาน การควบคุมโรคติดต่อในสัตว์ และการสื่อสารโทรคมนาคม (กระทรวงการต่างประเทศ 2549: 1)

จากความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแบบหลายภาคส่วนนี้เอง ทำให้ทุกประเทศที่ตั้งอยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงให้ความสนใจในความร่วมมือของโครงการนี้⁴ รวมทั้งพม่าซึ่งมีความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากเหตุผลของพม่าในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง พมามุ่งให้ความสนใจกับการเชื่อมโยงกับกลุ่มความร่วมมือกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงก็ด้วยเหตุว่า

ประการแรก ยุทธศาสตร์มุ่งสู่ไตของจีน หรืออีกนัยหนึ่งการแผ่อิทธิพลลงไตของจีนเป็นสิ่งที่ทุกประเทศทางใต้ไม่มีใครคิดจะต้านทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพมานั้น การร่วมมือกับจีนต้องถือเป็นความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าภายหลังการปราบปรามประชาชนครั้งใหญ่ในปี 2531 จีนเป็นประเทศแรกที่ทำให้การรับรองรัฐบาลที่จัดตั้งโดย สภาฟื้นฟูระเบียบและกฎเกณฑ์แห่งรัฐ (State Peace and Development Council – SPDC) จากความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ พม่าถูกจีนรุกในเชิงยุทธศาสตร์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2531 ด้วยการลงนามในการเปิดการค้าชายแดนระหว่างกัน ผลคือทำให้พม่ากลายเป็นตลาดรองรับสินค้าอุปโภคและบริโภคที่สำคัญของจีน มูลค่าเฉลี่ยถึง 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี หรือคิดแล้วประมาณ 40 % ของการค้าต่างประเทศที่เป็นทางการของพม่า ปลายปี 2535 จีนสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ เชื่อมเมืองลู่ลี่ (หรือ เมืองมว - บก) ทางด้านชายแดนจีน กับ มูเจ ทางด้านชายแดนพม่า ขณะเดียวกันได้รื้อฟื้นถนนสาย Burma Road ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ต้นปี 2491 ขึ้นมาเปิดใช้อีก ถนนสายนี้เชื่อมเมืองหวันติง ชายแดนจีนกับเมืองเกียวกกของพม่า (หรือจิวกู่ในภาษาจีน) และเชื่อมต่อไปยังเมืองลาโซและมัณฑะเลย์ เส้นทางสายนี้

ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่อสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ โดยจีนได้ลงทุนซ่อมแซมและปรับปรุงถนนสายนี้ในดินแดนพม่าเป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาสภาพทางวิศวกรรมเส้นทาง มูเซ - ลาโซ ในดินแดนของพม่าและรวมทั้งเส้นทาง ต้าล่อ - เชียงตุง - ท่าซี้เหล็ก - แม่สาย ด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายของไทยด้วย เส้นทางคมนาคมดังกล่าวจะเป็นประโยชน์กับพม่าในอนาคตเพราะจะทำให้รัฐบาลกลางสามารถขยายอำนาจควบคุมพื้นที่ในบริเวณนี้ซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุมของชนกลุ่มน้อยได้อย่างแน่นอนมากขึ้น

ประการที่สอง พิจารณาจากพื้นที่ซึ่งเชื่อมโยงกันโดยเฉพาะถึงการคมนาคมทางน้ำตามแม่น้ำโขงนั้น แม่น้ำโขงยาว 4,880 กิโลเมตร มีพื้นที่ในลุ่มน้ำ 795,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ของพม่าในลุ่มน้ำโขงมีเพียง 3 % ของทั้งหมด คือ 21,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 256 กิโลเมตรวัดตามความยาวของแม่น้ำ ถึงกระนั้น พม่าก็ยังได้แสดงเจตนาชัดเจนอย่างแน่แท้ที่จะเข้าร่วมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยพม่ามีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 7 โครงการ ที่อยู่ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้แก่ ถนนเชื่อมคุนหมิง - เชียงราย (ผ่านเชียงตุง) โครงการถนนเชื่อมคุนหมิง - ลาโซ โครงการถนนลาโซ - ลอยเล็ม - เชียงตุง โครงการสร้างทางรถไฟยูนนาน - พม่า โครงการสร้างทางรถไฟเชื่อมไทย - พม่า โครงการขนส่งทางน้ำตามแม่น้ำโขง (ส่วนหนึ่งของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ) และโครงการปรับปรุงท่าเรือ อย่างกุ่ม กิลาวา

พม่าจะได้ประโยชน์จากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย อันเป็นสถาบันที่จะให้ความเชื่อมั่นทางด้านเงินทุนได้ อีกด้านหนึ่ง สถาบันเงินทุนต่างประเทศ และระหว่างประเทศ สามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในพม่าได้โดยสามารถหลบเลี่ยงข้อครหา จากปัญหาเรื่องภาพพจน์ของรัฐบาลพม่าเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยและการละเมิดสิทธิมนุษยชน” (สุกัลลักษณ์ 2539: 5-8)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความล้มเหลวจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมตามยุคสมัยของนายพลเนวินนั้น ทำให้รัฐบาลทหารยุคใหม่ภายใต้การนำของสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ หรือ SPDC (The State Peace and Development Council) และชื่อเดิม ที่รู้จักในนามสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ หรือ SLORC (State Law and Order Restoration Council) พยายามฟื้นฟูพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการเปลี่ยนแนวทางไปสู่การเปิดเสรีทางด้านการค้าและการลงทุนมากขึ้น นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่พม่าจะได้รับจากการค้าขายกับจีนและจากการสามารถกู้เงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียโดยปราศจากข้อครหาเรื่องสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้พม่ามีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างแข็งขัน เพราะเท่ากับว่าการร่วมมือทางเศรษฐกิจกับภายนอกประเทศนั้นจะสามารถเกื้อกูลและพยุงเศรษฐกิจภายในประเทศได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามแรงผลักดันต่อพม่าในการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ที่ผู้เขียนกล่าวไว้ข้างต้น เป็นเพียงปัจจัยเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติที่จะได้มาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ปัจจัยเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองภายในประเทศนั้นก็มีส่วนผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลทหารพม่าด้วยเช่นกัน เนื่องจากว่าอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นจะเป็นกรอบคิดหลักในการตัดสินใจของผู้ปกครองเมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ดังที่จะได้กล่าวถึงในส่วนถัดไป

อุดมการณ์ชาตินิยมกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

การถือกำเนิดของสหภาพพม่า ภายหลังจากการได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2490 กล่าวได้ว่า (เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 - บก.) ชนชั้นนำทางการเมืองในพม่าเวลานั้นมีความคิดที่ไม่แตกต่างจากประเทศ

เกิดใหม่อื่น ๆ ที่ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาเดียวกันนั้น โดยเฉพาะ การสมานทานและรับเอาแนวคิดเรื่องการสร้างชาติ (nation building) ให้ ทัดเทียมเท่ากับประเทศตะวันตก ในกรณีของพม่า นั้น “การเข้ามามีอำนาจ ทางการเมืองของทหาร ด้วยการปฏิวัติเมื่อ 2 มีนาคม พ.ศ. 2503 จากคำ ก่อว่าอ้างว่า เพื่อต้องการรักษาไว้ซึ่งสหภาพ ความสงบสุขเรียบร้อยของ สังคม และการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ” (Silverstein, 1997: 80) สะท้อน และตอกย้ำอย่างมีนัยยะสำคัญว่า ความคิดเรื่องการสร้างชาติมิได้ถูกใช้เพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมตะวันตกเท่านั้น หากแต่ยัง สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมในการไขว่คว้าหาอำนาจทางการเมือง ของสถาบันทหารด้วย ส่งผลให้กองทัพกลายเป็นผู้นำของอุดมการณ์ ชาตินิยมพม่าที่ต้องการสร้างรัฐชาติให้เข้มแข็งด้วยโครงการพัฒนาต่าง ต่าง ๆ การสร้างชาติจึงเป็นผลึกที่แตกออกอย่างเป็นรูปธรรมของอุดมการณ์ ชาตินิยมนั่นเอง ดังนั้นการทำความเข้าใจสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ชาตินิยม ของพม่าก่อนที่กล่าวถึงความเกี่ยวพันกับด้านเศรษฐกิจจึงจำเป็นอย่างยิ่ง

วิรัช นิยมธรรม (2544) ให้ความเห็นว่าชุดความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากการ แสวงหาเพื่อสร้างความรู้สึกรักชาติของพม่า นั้นมีมากมาย แต่ที่สำคัญ เห็นจะได้แก่ เรื่องกำเนิดเผ่าพันธุ์พม่า ความยิ่งใหญ่ของพม่าในยุคราชวงศ์ และการต่อต้านอังกฤษและญี่ปุ่นในยุคอาณานิคม ชุดความรู้ทั้งสามนั้น เกี่ยวข้องกับชนชาติพม่าเป็นหลัก ส่วนบทบาทของชนเชื้อชาติอื่นนั้นมีการ กล่าวเสริมเพียงครั้งคราว

ประเด็นแรก เรื่องกำเนิดราชธานีและเผ่าพันธุ์พม่า ประวัติศาสตร์พม่า กล่าวถึงราชธานีแห่งแรกของชนชาติพม่าว่าอยู่ ณ เมืองตะกอง ดังมีไวยาหาร ที่พม่าผูกขึ้นกล่าวอยู่เสมอว่า “จุดเริ่มของพม่า คือ ตะกอง” ซ้ำยังกล่าวอีก ว่ากษัตริย์พม่าสืบเชื้อสายมาแต่ศากยวงศ์ เรื่องกำเนิดราชธานีและที่มาของ เผ่าพันธุ์พม่า นั้น มีความสอดคล้องกับตำนานผีหลวง (เทพนัต) ของพม่าที่ อ้างว่ามีกำเนิดมาจากเมืองตะกองซึ่งตั้งอยู่ทางตอนบนก่อนล่องลงมาสู่พุกาม ทางตอนกลางของประเทศ และด้วยการที่พม่ารับอิทธิพลทางพุทธศาสนาไว้

ด้วยศรัทธาอันมั่นคงนั้น พม่าจึงโยงเผ่าพันธุ์ตนและราชวงศ์พม่าว่าสืบสาย มาแต่วงศ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การยึดเอาคติผีหลวงและตำนานพุทธ ศาสนาจึงเป็นหลักกำหนดความเป็นชาติพันธุ์อันเก่าแก่และสูงส่งของพม่า จนดูเหมือนว่าเผ่าพันธุ์อื่นที่อาศัยร่วมแผ่นดินสหภาพพม่าทั่วประเทศ

ประเด็นที่สอง เรื่องวีรกรรมของกษัตริย์พม่าในยุคราชวงศ์ ประวัติ- ศาสตร์พม่าในยุคราชวงศ์กล่าวว่า พม่าได้รับพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมาจาก มอญโดยพระเจ้าอโนรธาแห่งพุกามในศตวรรษที่ 11 พม่าจึงยกย่อง พระเจ้าอโนรธาว่าเป็นผู้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งพุทธศาสนาในแผ่นดินพุกาม ต่อมาในสมัยราชวงศ์ตองอู พระเจ้าบุเรงนองเป็นผู้สร้างอาณาจักรพม่าขึ้น ด้วยกำลังรบที่เกรียงไกร บุเรงนองนั้นเป็นยอดขุนพลของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ และสามารถสยบมอญและยึดเมืองหงสาวดีไว้เป็นราชธานีของพม่าสำเร็จ พม่าจึงถือว่าพระเจ้าบุเรงนองเป็นผู้สร้างอาณาจักรพม่าเป็นยุคที่สอง ในยุค ต่อมา พระเจ้าอลองพญา ซึ่งเป็นวีรกษัตริย์อีกผู้หนึ่ง ได้ช่วยให้พม่าฟื้นตัว พ้นจากอำนาจมอญ และสามารถตีได้เมืองหงสาวดีและย่างกุ้งซึ่งเป็นเมือง มอญให้มาอยู่ใต้อำนาจพม่า ซึ่งถือเป็นการเผด็จศึกมอญเป็นครั้งสุดท้าย ศัตรูทางประวัติศาสตร์ของพม่าในยุคราชวงศ์จึงมีมอญเป็นศัตรูสำคัญ อย่างไรก็ดีตามมอญก็หาได้ด้อยในประวัติศาสตร์พม่าไปเสียหมด เพราะพม่า ยกย่องมอญที่ถ่ายทอดอารยธรรมให้กับพม่า และยังยกวีรกรรมของฝ่าย มอญมากล่าวไว้หลายเรื่องอีกด้วย อาทิ เรื่องของสมิงพระราม อุบากอง มะกะโท และพระนางฉิ่งซอบุ เป็นต้น

ประเด็นที่สาม เรื่องวีรชนที่ร่วมต่อต้านอังกฤษในยุคล่าเมืองขึ้น รวมถึง การเรียกร้องอิสรภาพและเอกราชจากอังกฤษ และการขับไล่กองทัพญี่ปุ่น ออกจากแผ่นดินพม่า บุคคลสำคัญที่ถูกกล่าวถึงเสมอ ได้แก่ มหาพินธุละ มยะวดีมิงจีอูชะ กะนองมิงตา กิ่งวงมิงจี อูอูตตะมะ อูวิสาระ ชยาขัน นาย พลองซาน และนายพลเนวิน นอกนั้นยังมีนักปราชญ์คนสำคัญของพม่า เช่น อูโกต่อมาย อูโผจา ตีโตะอูปะฉะ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้รัฐบาลพม่าถือเป็น ตูแยกกอง หรือ “ผู้กล้าหาญ” ของแผ่นดินพม่า และวีรชนส่วนใหญ่ที่

เอ่ยถึงบ่อย ๆ มักเป็นชนเชื้อสายพม่า พม่าจึงให้ความสำคัญต่อวีรกรรมเพื่อเอกราชเป็นพิเศษ

ผู้เขียนเห็นว่าปัจจุบันผู้นำพม่าได้พยายามเน้นย้ำและแสดงให้เห็นเรื่องชาตินิยมที่มีความเกี่ยวพันกับกษัตริย์โบราณ หรือที่เรียกขานภายในวงวิชาการไทยว่า “ราชาชาตินิยม” อันเป็นแนวคิดที่เชิดชูความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ในอดีต ดังจะเห็นได้จากงานของ พลันจิต ชุมสาย ณ อยุธยา (2540) ที่ระบุว่า “กลุ่มรัฐบาลทหารพม่า หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ 13 ออร์หันต์จะพยายามสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผสมผสานกับความชอบธรรมทางศาสนาโดยผู้นำพม่าเหล่านี้มักจะมีกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่เชื่อว่าตนเป็นกษัตริย์ราชวงศ์คองบองกลับชาติมาเกิด เช่น สมัยที่ขึ้นขึ้นเป็นผู้นำก็มักจะสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านทางสถาบันศาสนาด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของผู้มีบุญ ไม่ว่าจะเป็นการยกฉัตรของเจดีย์ชเวดากอง (คนสุดท้ายที่ยกคือพระเจ้ามินดง) การสร้างพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในพม่า หรือการอุปถัมภ์ช้างเผือก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ เพราะสังคมพม่ายังเป็นสังคมที่บริสุทธิ” (พลันจิต 2547: 1)

สอดคล้องกับ เดวิท ทากาบอร์ (David Tharckabaw) ที่กล่าวว่าอุดมการณ์ของ SPDC คือระบอบทหาร บนพื้นฐานของแนวคิดชาตินิยมสุดขั้ว มิได้อ้างปรัชญาทางสังคมหรือการเมืองยุคใหม่ใดๆ ทว่าเป็นการคิดไปสู่ยุครุ่งเรืองของกษัตริย์พม่า เช่น อโนรธา บูเรงนอง และอลองพญา ผู้ซึ่งสร้างอาณาจักรด้วยระยะเวลาอันสั้นด้วยเลือดและความโหดร้าย เป็นดั่งประเพณีนิยม ผู้นำรัฐบาลทหารพม่าต้องการที่จะสร้างยุคใหม่ของพม่าในรูปของจักรวรรดิ ด้วยการปกครองของเขาเอง พวกเขาเรียกประเทศเหมือนอาณาจักร (Naingandaw) และเรียกตัวเองเหมือนผู้ปกครองอาณาจักร (Naingandaw Akyiakeh) พวกเขาเรียกเมืองหลวงแห่งใหม่ที่เปี่ยมมะนาว่าเมืองอาณาจักร (Naypyidaw)” (อดิสร 2549: 30 – 31)

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ในปัจจุบันชาตินิยมของรัฐบาลพมานั้นจึงโยงคณะผู้นำของตัวเองให้เทียบเคียงกับความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ในอดีต หากแต่มี

ข้อจำกัดนั่นคือ การทำให้ประชาชนเชื่อว่าตนเองมีบุญญาธิการนั้นย่อมไม่เพียงพอและมีความเป็นนามธรรมมากเกินไป ดังนั้นวิธีการทางด้านเศรษฐกิจจึงถูกนำมาใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสามารถสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นและสามารถจับต้องได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การผูกโยงระหว่างอุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อการสร้างชาติกับความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สามารถพิจารณาได้จากสถาบันที่ถูกตั้งขึ้นโดยกองทัพ ดังที่จะได้กล่าวถึงในส่วนต่อจากนี้

พิพิธภัณฑทหาร: การเผยแพร่ของชาตินิยมเพื่อการสร้างชาติพม่า

ในปี พ.ศ. 2537 สถาบันยุทธศาสตร์ศึกษา (the Ofce of Strategic Studies) ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นคลังสมอง (think - tank) ที่สำคัญของรัฐบาลพม่า ภายในหน่วยงานนี้จะมีหน่วยย่อย 5 ส่วนซึ่งทำหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยาเสพติด ความมั่นคง ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม โดยพนักงานทุกคนก็คือเจ้าหน้าที่จากหน่วยข่าวกรองทางทหาร (Military Intelligence) ซึ่งมีพลเอก ชินยูน เป็นผู้บัญชาการหน่วยงานทั้งสองนี้ควบคู่กันไป อย่างไรก็ตามพลเอก ชินยูน ได้ขยายภาระหน้าที่ของหน่วยงานนี้ให้กว้างขวางขึ้น ด้วยการมอบหมายให้ดำเนินงานเกี่ยวกับการต่อต้านสงครามข้อมูลข่าวสารระหว่างคณะรัฐบาลทหารกับผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลในต่างประเทศ รวมถึงการวางแผนงานและการจัดสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการร่วมมือกับต่างประเทศ และการสร้างชาติ (Seekins 2002: 287-288) ประเด็นสุดท้ายนี้เองที่ เป็นต้นเหตุให้เกิดการสร้างความรู้และชุดของอุดมการณ์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบการปกครองของคณะนายทหาร ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการดำเนินงานที่ต้องการนำความยิ่งใหญ่ของพม่าในอดีตมาสร้างประโยชน์กับปัจจุบัน อาทิ การบูรณะพระราชวังมัณฑะเลย์ การปรับปรุงและย้ายสถานที่ของพิพิธภัณฑแห่งชาติขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการสร้าง “พิพิธภัณฑทหาร” เพื่อเน้นย้ำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่

ของกองทัพนับตั้งแต่การเรียกร้องเอกราชมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในอีกแง่ มุมหนึ่ง การดำเนินงานของรัฐบาลข้างต้นเป็นการสร้างความเป็นพม่าและ อุดมการณ์ชาตินิยมโดยมีรัฐบาลทหารเป็นผู้นำ

พิพิธภัณฑ์ทหารอันเป็นสถาบันให้ความรู้แก่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่ สะท้อนได้อย่างเป็นรูปธรรมว่ารัฐบาลทหารนั้นต้องการนำพาประเทศไปสู่วิถี ทางใด กล่าวได้ว่า หากต้องการทราบว่า การพัฒนาเพื่อการสร้างชาติตาม ความหมายของรัฐนั้นคืออะไร สถานที่แห่งนี้จะเป็นพื้นที่จัดเตรียมคำตอบเบื้องต้นไว้สำหรับการค้นหา เหมือนดังที่ เบนเนดิกส์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson, 1992) กล่าวว่า อิทธิพลของทุนนิยมการพิมพ์ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านภาพถ่ายและการพิมพ์ อันเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ชาตินิยมโดยรัฐสามารถสร้างชุมชนในจินตนาการได้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการสร้างและควบคุมความจริง พิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างชุมชนในจินตนาการก็เช่นกัน การจัดแสดงโดยอาศัยวัตถุที่ถูกผลิต ขึ้นจากทุนนิยมการพิมพ์สามารถเอื้ออำนวยให้อำนาจรัฐสามารถแบ่งแยกทุก สรรพสิ่งได้ว่า สิ่งไหนคืออะไร หรือไม่เป็นอะไร นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์ ทหารในกรณีของพม่ายังทำให้เห็นถึงสิ่งที่ มิคาเอลส์ เกรเวอร์ (Mikael Graver, 1999) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า อุดมการณ์ชาตินิยมคือกลไกอันหนึ่ง ในการปกครองแบบอัตตาธิปไตยเพื่อผลักดันการสร้างเศรษฐกิจสมัยใหม่และ การพัฒนาเทคโนโลยีตามแนวทางของชนชาติพม่าอีกด้วย

การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ทหารในพม่า เพื่อจัดแสดงภาระหน้าที่ของ ทหารและส่องถ่ายความคิดเรื่องการสร้างชาติได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา วัตถุที่จัดแสดงอยู่ ณ พื้นที่แห่งนี้จึงมิใช่เป็นแค่เพียง ภาพที่หา ดูได้ยาก อวูธรที่เก่าแก่ หรือโล่เกียรติยศต่าง ๆ หากแต่ถูกตรึงและเชื่อมร้อย ด้วยอุดมการณ์ชาตินิยม ทำให้สถานที่แห่งนี้เต็มไปด้วยสัญญาณที่ก่อให้เกิด ความรู้และความเชื่อ โดยถูกส่งผ่านไปยังผู้เข้าชมได้อย่างไม่รู้ตัว ดังจะเห็น ได้จากคำกล่าวของผู้บัญชาการพิพิธภัณฑ์ทหาร พันเอก เย ฮุต (Ye Htut) ที่ว่า

“จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งนี้ก็คือ ต้องการให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจและยินดีกับบทบาทของทหาร นับตั้งแต่การยึดอำนาจได้อีกครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งได้นำความสำเร็จในการพัฒนาด้านต่าง ๆ การสร้างสันติภาพ ความมีเสถียรภาพ และภารกิจเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นความพยายามของกองทัพซึ่งต้องการสร้างความสมัครสมานกลมเกลียวให้เกิดขึ้นภายในชาติ” (AFP, 2002: 1)

การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ทหารนั้นถูกแบ่งแยกออกเป็นสามชั้น โดยในชั้นแรกของพิพิธภัณฑ์ทหาร การจัดแสดงภายในห้องนี้จะเป็นพื้นที่จัดแสดงของเหล่าทัพต่าง ๆ ซึ่งถูกจัดแบ่งไว้เป็นกลุ่ม ๆ อาทิ เหล่าทหารม้า เหล่าทหารสื่อสาร โรงเรียนนายร้อย เหล่าทหารปืนใหญ่ เหล่าทหารขนส่ง เป็นต้น และในการจัดแสดงของแต่ละเหล่านี้นั้นมีวัตถุจัดแสดงเหมือนกันนั่นคือ ภาพผู้นำเหล่า คำขวัญประจำเหล่า อาวุธแบบต่าง ๆ ของแต่ละเหล่า (เช่น ทหารปืนใหญ่ก็จะจัดแสดงปืนใหญ่ ทหารม้าก็จะจัดแสดงรถถัง) และภาพแสดงการปฏิบัติการที่สำคัญในอดีต

ในส่วนของด้านหลังของชั้นนี้จะเป็นพื้นที่จัดแสดงของกองทัพอากาศ ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าห้องอื่นในพิพิธภัณฑ์ กล่าวคือ มีการจัดแสดงอากาศยานหรือเครื่องบินขนาดใหญ่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีทั้งที่จอดอยู่บนพื้นดินและถูกแขวนไว้บนเพดานของตัวตึก นอกจากนั้น บนเพดานยังมีร่มชูชีพรูปแบบต่าง ๆ แขนงใกล้เคียงอยู่กับเครื่องบิน ส่วนอื่น ๆ ของตัวห้องจะมีการจัดนิทรรศการประวัติความเป็นมาของกองทัพอากาศ เครื่องยนต์ของอากาศยาน ภาพภารกิจที่สำคัญ รวมทั้งชิ้นส่วนของเครื่องบินที่สูญเสียจากการรบในสมรภูมิต่าง ๆ

ในพื้นที่ถัดมา เป็นพื้นที่จัดแสดงของกองทัพเรือ ซึ่งประกอบไปด้วย ภาพถ่ายและนิทรรศการการสวนสนามทางเรือเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ อาวุธและลูกระเบิดขนาดต่าง ๆ เรือรบจำลองและชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวเรือ ในบริเวณใกล้เคียงกันนั้นเป็นห้องจัดแสดงลักษณะของธงรูปแบบ

ต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารทางเรือ ในบริเวณชั้นแรกนั้น ผู้เขียนเห็นว่ามีส่วนที่จัดแสดงอยู่ด้านหนึ่งซึ่งมีความน่าสนใจคือในบริเวณใกล้ประตูทางเข้าซึ่งเป็นพื้นที่จัดแสดงของเหล่าทหารราบนั้น มีการจัดแสดงนิทรรศการจุดมุ่งหมายของ สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ ดังปรากฏในภาพจำลอง

ภาพจำลองการจัดนิทรรศการจุดมุ่งหมายของสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ

Building a Peaceful, Modern and Developed Nation

Four political objectives

- Stability of the state, community peace and tranquility, prevalence of law and order
- National reconsolidation
- Emergence of a new enduring State Constitution
- Building of a new modern developed nation in accord with the new State Constitution

Four economic objectives

- Developed of agriculture as the base and allround development of other sectors of the economy as well
- Proper evolution of the market-oriented economic system
- Development of the economy inviting participation in term of technical know-how and investments from sources inside the country and abroad
- The initiative to shape the national economy must be kept in the hands of the State and the national peoples

Four social objectives

- Uplift of the morale and morality of the entire nation
- Uplift of national prestige and integrity and preservation and safeguarding of cultural heritage and national character
- Uplift of dynamism of patriotic spirit
- Uplift of health, tness and education standards of the entire nation

จากแผนผังจำลองนี้อาจกล่าวได้ว่าสามารถเป็นตัวสะท้อนและกำหนดแนวคิดการจัดนิทรรศการในมุมมองอื่น ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทหารได้ทั้งหมด กล่าวคือ หากเนื้อหาในนิทรรศการเป็นการแสดงถึงจุดมุ่งหมายของสภาพสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐแล้ว ในพื้นที่ส่วนอื่นก็จะเป็นคำตอบและเป็นพื้นที่จัดแสดงผลงาน ความสำเร็จในการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายข้างต้นตลอดระยะเวลาที่ สภาพสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐครองอำนาจทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น ภาพจำลองนี้ยังสะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยมพม่าที่ตริ้งเอาแนวความคิดการสร้างชาติเอาไว้อย่างแจ่มชัด นั่นคือ จุดมุ่งหมาย 3 ด้าน 12 ข้อ (The New light of Myanmar 2004:1) ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายด้านการเมือง คือ (1) สร้างเสถียรภาพแก่รัฐสันติภาพของสังคม และความสงบเรียบร้อยภายใต้การยอมรับในระเบียบและกฎหมาย (2) สร้างความสามัคคีภายในชาติ (3) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และ (4) สร้างชาติที่พัฒนาแล้วตามจุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญใหม่

2. จุดมุ่งหมายทางด้านเศรษฐกิจ คือ (1) พัฒนาเกษตรกรรม บนพื้นฐานความเท่าเทียมกับภาคเศรษฐกิจส่วนอื่น ๆ (2) พัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบตลาด (3) พัฒนาเศรษฐกิจด้วยการดึงดูดการลงทุนที่ถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการผลิตทั้งจาก ภายในและภายนอกประเทศ และ (4) ริเริ่มสร้างระบบเศรษฐกิจแห่งชาติให้อยู่ในการควบคุมของรัฐและประชาชนภายในชาติ

3. จุดมุ่งหมายทางสังคม คือ (1) ปรับปรุงคุณธรรมและศีลธรรมในทุกส่วนของสังคม (2) ปรับปรุงศักดิ์ศรีและความรุ่งเรืองแห่งชาติ โดยการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติ (3) ปรับปรุงและเสริมสร้างจิตวิญญาณแห่งความรักชาติ และ (4) ปรับปรุงมาตรฐานทางสาธารณสุขและการศึกษาในทุกส่วนของสังคม

จุดมุ่งหมายข้างต้นนี้ทั้งหมดถูกสรุปรวมไว้ในเนื้อหาของประโยคในคำบรรยายใต้รูปภาพของพลเอกอาวุโส ตาน ฉ่วย ก่อนที่มีคำบรรยายจุดมุ่งหมายหลัก ซึ่งมีใจความว่า “สร้างสันติภาพ ความทันสมัยและชาติที่พัฒนา

แล้ว” (building a peaceful, modern and developed nation) ดังนั้นนโยบายทั้ง 3 ด้าน 12 ข้อนี้ ในอีกด้านหนึ่ง สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของสหประชาชาติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ ล้วนตกอยู่ภายใต้กรอบคิดเรื่องการสร้างชาติพม่า หรือการทำให้ทันสมัยเหมือนประเทศตะวันตก ส่งผลให้เมื่อผู้เข้าชมได้สัมผัสสุนทรียภาพการชูดนตรีก็จะซึมซับแนวคิดเรื่องการสร้างชาติ ขณะที่การเยี่ยมชมส่วนอื่นของพิพิธภัณฑ์กรอบคิดชูดนตรีก็จะทำหน้าที่เป็นรหัสการตีความต่อเนื้อหาที่จะเผชิญในอนาคตต่อไป

ในพื้นที่ชั้นสองของพิพิธภัณฑ์ทหาร จัดแสดงด้วยการแบ่งแยกการจัดแสดงออกเป็นกองทัพภาคต่าง ๆ อาทิ หอกองทัพภาคมณฑลละแควย กองทัพภาคย่างกุ้ง กองทัพภาคตะวันตก เป็นต้น สิ่งของหรือวัตถุที่ใช้จัดแสดงในแต่ละส่วนจะมีรูปแบบเดียวกันนั่นคือ ภาพผู้นำของกองทัพภาค ภาพแสดงภารกิจที่สำคัญ ภาพศิลปะวัฒนธรรม การจัดแสดงตัวแบบเมืองจำลอง และภาพนิทรรศการทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตที่กองทัพภาคนั้น ๆ ตั้งอยู่

อย่างไรก็ตาม ความโดดเด่นในการจัดแสดงในชั้นนี้ก็คือ มีการนำภาพบทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ มาจัดไว้รวมกัน อาทิ การเข้าไปส่งเสริมอาชีพประชาชน ซึ่งภาพที่จัดแสดงนั้นได้แก่ทหารเลี้ยงไก่ ทหารเลี้ยงหมู ทหารเล่นดนตรี และทหารสร้างถนน การนำเสนอภาพเช่นนี้อาจทำให้ผู้เข้าชมสับสนลักษณะหรือรูปลักษณะของทหารที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ เช่น ท่าทางเครื่องขีรีม ดุตัน หรือแม้แต่กระทั่งเหตุการณ์ 8888⁵ ไปได้ในชั่วขณะหนึ่ง ในแนวทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลพยายามสื่อสร้างความหมายถึงภาระหน้าที่ด้านอื่นของกองทัพนั่นคือ ผู้นำของการพัฒนาประเทศมากกว่าที่จะพยายามสื่อสร้างความหมายของควมน่าสะพรึงกลัวหรือการบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งของกองทัพ ส่งผลให้เมื่อผู้ชมที่เป็นชาวพม่าเดินผ่านออกไปจากพิพิธภัณฑ์นี้แล้วนั้นสามารถลืมความทรงจำในอดีตที่ไม่ดีและความรู้สึกคับข้องใจในภาวะรูปแบบการปกครองที่เป็นอยู่ได้โดยง่าย เพราะความคิดใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั่นคือถึงแม้ผู้นำทางการเมืองจะเป็นกองทัพแต่ก็มีความสามารถที่จะพัฒนา

ประเทศและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวพม่าได้เท่ากับหรือดีกว่าผู้นำที่เป็นพลเรือน

ในขั้นที่สามของพิพิธภัณฑ์ทหารเป็นพื้นที่จัดแสดงของกระทรวงต่าง ๆ อาทิ กระทรวงเกษตร กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพลังงาน เป็นต้น ภายในพื้นที่การจัดแสดงของแต่ละกระทรวงจะมีโครงสร้างการจัดแสดงในลักษณะเดียวกันคือ การนำเสนอภาพและประวัติของแต่ละกระทรวง นิทรรศการ แสดงภาพผลงานที่ได้กระทำไปแล้วในอดีตและโครงการหรือนโยบายที่จะกระทำต่อไปในอนาคต แผนผังหรือแผนภูมิแสดงอัตราการพัฒนาในด้านต่าง ๆ หรือเงินงบประมาณที่ได้รับและใช้จ่ายไปในการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ตู้หรือมุ่มจัดแสดงรางวัลต่าง ๆ ที่กระทรวงนั้น ๆ ได้รับ อาจกล่าวได้ว่าการสร้างชาติได้ถูกแปรออกเป็นโครงการพัฒนาที่กระทรวงต่าง ๆ พยายามนำเสนอภายในขั้นนี้ ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาได้ถูกสถาปนาเป็นวาระแห่งชาติบนพื้นที่ของขั้นนี้ด้วยในเวลาเดียวกัน

ความน่าสนใจของการจัดแสดงบนพื้นที่ในขั้นที่สามนี้ก็คือ ในมุ่มจัดแสดงของทุกกระทรวง จะมีมุ่มหรือพื้นที่จัดแสดงของผู้นำกระทรวงไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งผู้นำของกระทรวงต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นคณะนายทหาร ดังนั้นการจัดแสดงในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการตอกย้ำภาระหน้าที่ของกองทัพในการพัฒนาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในขั้นนี้อาจจะแตกต่างจากขั้นอื่นตรงที่สามารถแสดงผลงานได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น หากแต่การพัฒนาในฐานะที่เป็นภาระหน้าที่หนึ่งของทหารกลับถูกทำให้กลายเป็นความสามารถพิเศษที่เด่นชัดขึ้นมาอีก อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์หรือบทบาทของสภาพสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ กองทัพภาค คณะรัฐมนตรี และผู้นำกระทรวง ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ ในอีกนัยหนึ่ง กองทัพก็คือรัฐบาลแห่งสหภาพพม่านั่นเอง

การจัดแสดงวัตถุและนิทรรศการต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ทหารนี้จึงเป็นการนำเสนอและแผ่กระจายความเชื่อเรื่องการสร้างชาติพม่าเป็นหลัก ซึ่งมุ่งเน้นรูปแบบในการพัฒนาต่าง ๆ โดยการยกชูภาพความเป็นผู้นำของกองทัพในการพัฒนาประเทศ การเป็นผู้นำด้านอุดมการณ์ชาตินิยมจึงเป็นตัวคอยผลักดันให้กองทัพต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสร้างชาติด้วยเช่นเดียวกัน

พิพิธภัณฑ์ทหารจึงกลายเป็นสถาบันแห่งความรู้และการสร้างค่านิยมเรื่องการพัฒนาที่กองทัพพยายามถ่ายทอดลงสู่ประชาชนชาวพม่า ในทางตรงกันข้ามการนำเสนอภาระหน้าที่ของกองทัพเช่นนี้ก็เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันของทหารเอง ตั้งแต่การสร้างเหตุผลของการเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองเมื่อครั้งอดีต จนกระทั่งความจำเป็นของกองทัพที่อาจจะต้องเข้ามามีอำนาจทางการเมืองต่อไปในอนาคต ซึ่งกองทัพมิได้ใช้เหตุผลเรื่องการรักษาความมั่นคงแก่สหภาพเหมือนดังเช่นในอดีตเป็นข้ออ้างเท่านั้น หากแต่ยังสามารถใช้เหตุผลเรื่องความต้องการ “พัฒนาประเทศ” ได้อีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว มายาคติที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์ทหารก็คือ การทำให้กองทัพเป็นผู้นำประเทศที่สร้างความเจริญและความอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนชาวพม่า รวมทั้งชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มากกว่าการเป็นสัญลักษณ์ของผู้ปกครองที่กดขี่ จากวิธีการดังกล่าวนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นได้อีกว่า พิพิธภัณฑ์ทหารกำลังทำหน้าที่สถาปนาให้สถาบันกองทัพหรือที่รู้จักคณะผู้ปกครองประเทศว่า SPDC กลายเป็นสถาบันกษัตริย์ในยุครัฐชาติสมัยใหม่ อันเป็นผลมาจากการเชิดชูและปฏิบัติภารกิจทางอำนาจของชุดความรู้ชาตินิยมว่าด้วยความยิ่งใหญ่ของพม่าในยุคราชวงศ์ จุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ของ SPDC หากมองในอีกด้านหนึ่งก็คือ แนวทางการพัฒนาประเทศให้ยิ่งใหญ่เหมือนดังเช่นในยุคราชวงศ์ปกครองอาณาจักรพม่า แต่ในปัจจุบันกองทัพได้กลายมาเป็นผู้ทำหน้าที่แทนกษัตริย์นั่นเอง

การพัฒนาในฐานะของอาวุธสงครามและผลกระทบต่อ การพัฒนาระดับภูมิภาค

การพัฒนาที่เกิดขึ้นในสหภาพพม่านั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามกองกำลังของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตรงกันข้ามกับฝ่ายรัฐบาลทหาร เนื่องจากการพัฒนาในพม่าในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นเป็นแรงผลักดันจากอุดมการณ์ชาตินิยมโดยรัฐ ซึ่งภายในตัวมันเองนั้นก็ผลิต “ความเป็นอื่น” ขึ้นมาและแสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อทำลาย “ความเป็นอื่น” กล่าวอีกอย่างหนึ่งชาตินิยมมีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ต่างๆ ของรัฐเพราะสามารถเข้าครอบงำความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ด้วยกระบวนการสื่อสร้างความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “ชาติ” อันเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ผูกพัน จนกระทั่งสามารถแปรเปลี่ยนสถานะของประชาชนให้เป็น “ผู้ฆ่า” และ “ผู้ถูกฆ่า” ได้ในเวลาเดียวกัน หรือที่อาพาดูไร (Appadurai 2000) เรียกว่า “ชาตินิยมสังหารชีวิต” (predatory nationalism) โดยในกรณีของพม่านี้กองกำลังชนกลุ่มน้อยที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลจะถูกสร้างภาพให้เป็น “ผู้ที่ขัดขวางการพัฒนา” ซึ่งรัฐสามารถใช้วิธีการรุนแรงเข้าปราบปรามได้อย่างชอบธรรม

เมื่อหันกลับมาพิจารณาโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านพลังงาน ซึ่งทั้ง 6 ประเทศกลุ่มสมาชิกได้ลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการซื้อขายไฟฟ้าและการสร้างเครือข่ายสายส่งระหว่างรัฐบาล 6 ประเทศสมาชิกเมื่อวันที่ 3 พ.ย. 2545 โดยความตกลงนี้มีจุดประสงค์ให้ประเทศสมาชิกร่วมมือและวางแผนพัฒนาระบบส่งไฟฟ้าที่ประหยัด และมีความมั่นคง ส่งผลให้รัฐบาลทหารพม่านั้นพยายามที่จะสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นจำนวนมากในอันที่จะรองรับความมั่งคั่งที่จะเกิดขึ้นดังคำกล่าวของนายก รัฐมนตรีพม่า พล.อ.โซวิน ซึ่งสั่งการให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องก่อสร้างเขื่อนเพิ่มเติมหรือดัดแปลงเขื่อนชลประทานที่มีอยู่หลายสิบแห่งทั่วประเทศในขณะนี้ให้เป็นเขื่อนอเนกประสงค์สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ พร้อมทั้งสั่งการให้

กระทรวงอุตสาหกรรมเร่งผลิตเครื่องปั่นไป เพื่อนำไฟติดตั้งเชื่อมไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กที่อีกจำนวนมากที่จะผุดขึ้นตามแห่งต่างๆ ทั่วประเทศ (ผู้จัดการ 2549: 1)

โครงการสร้างเขื่อนในประเทศพม่าดังกล่าวนั้นต้องอาศัยพื้นที่แหล่งน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลทหารพม่า ส่งผลให้เกิดนโยบายโยกย้ายกลุ่มชาติพันธุ์ออกนอกพื้นที่ โดยมีทั้งการใช้กำลังทหารกดดันและการบังคับอพยพโยกย้ายในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตรัฐฉาน ดังกรณีตัวอย่างของโครงการสร้างเขื่อนท่าซางบริเวณแม่น้ำปาง ทางตอนกลางของรัฐฉาน ชาวบ้านถูกอพยพโยกย้ายจากหมู่บ้านสองฝั่งแม่น้ำปางประมาณ 400 ครอบครัวมาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อพยพของทหารพม่าที่อำเภอ กุนฮิง ขณะที่ประมาณ 600 ครอบครัวกลายเป็นผู้ลี้ภัยต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในผืนป่าและเกาะแก่งกลางแม่น้ำปาง และอีกประมาณ 1,000 ครอบครัวอพยพข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย (เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และศูนย์ข่าวสาละวิน, 2546: 32)

ผลกระทบจากโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าได้ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาที่น่าสนใจขึ้นมาว่า ความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นั้นควรจะได้รับพิจารณามากยิ่งขึ้น สภาพของปัญหาดังกล่าวนี้สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของประเทศไทยเอง ดังที่ พรพิพล ตรีโชติ (2548) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า อุทาคอร์นของการสานสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจล้วนๆ โดยไม่มีเป้าหมายปลายทางอยู่ที่ให้การสนับสนุนให้เกิดระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพในพม่า อาจก่อให้เกิดผลร้ายมากกว่าผลดีในระยะยาว กรณีตัวอย่างของการลงทุนในอภิมหาโครงการในอดีตที่ผ่านมา เช่น การซื้อก๊าซธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความปั่นป่วนในพื้นที่ภาคตะวันออกของพม่า นับตั้งแต่รัฐมอญและภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ชัด ซึ่งนอกจากจะเกิดความปั่นป่วนในเขตพม่าแล้ว ความปั่นป่วนยังได้ทะลักเข้ามา

ในเขตไทย จนรัฐบาลไทยต้องไม่อาจปิดกั้นกระแสการหลั่งไหลนั้น และตาม มาด้วยการเปิดพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรองรับผู้ที่หนีออกจากพื้นที่การลงทุน อันเป็นผลพวงของการปฏิสัมพันธ์ในครั้งนั้น

บทเรียนของรัฐบาลไทยในอดีตอีกหลายกรณีก่อให้เกิดข้อถกเถียงที่ว่า การ ลงทุนในพม่าในอนาคตกนั้น ควรจะมีหรือไม่ ถ้าการลงทุนนั้นก่อให้เกิดความ ไร้เสถียรภาพแก่ประชาชนในระดับรากหญ้าในพื้นที่ที่มีการลงทุน เพราะ 1) แทนที่การลงทุนจะนำมาซึ่งความเจริญและการพัฒนาในท้องถิ่น หากแต่การ ลงทุนนั้นกลับไปเพิ่มศักยภาพให้แก่รัฐบาลทหารพม่าในการที่จะกดดัน ประชาชนของตนให้สยบอยู่ในอำนาจมากขึ้น และ 2) การลงทุนนั้นไม่ได้ สร้างงานให้กับประชาชน หากแต่เปิดโอกาสให้รัฐบาลทหารพม่าเกณฑ์ แรงงานจากประชาชนเพื่อการก่อสร้างโครงการนั้นๆ มากยิ่งขึ้น แทนที่จะมี การจ้างงานอย่างเป็นธรรมขึ้นจากเงินลงทุนนั้น รัฐบาลทหารพม่ากลับเกณฑ์ แรงงานมาทำงานโดยไม่มีการจ่ายค่าจ้าง หรือที่เลวร้ายไปกว่านั้น ก็คือใน บางพื้นที่ที่มีการเวรคืนที่ดิน ซึ่งเป็นที่เพาะปลูกของชาวบ้านมาใช้ในโครงการ นั้นๆ โดยไม่มีการชดใช้ค่าเสียหายให้กับชาวบ้านผู้สูญเสียประโยชน์แต่อย่าง ใด”(พรพิมล 2548: 238 – 239)

ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่านั้นกำลังส่งผลกระทบต่อโครงการ พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เนื่องจากมีการ เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย ซึ่งถือได้ว่าเป็น แหล่งทุนให้กับโครงการพัฒนาต่างๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมาตั้งแต่เริ่มต้น กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงรองประธานบริหารคนใหม่เป็นชาวอเมริกัน ซึ่ง อาจส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมากขึ้น (กลุ่ม งานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 2) และนโยบายต่อต้าน พม่าของสหรัฐอเมริกานั้นอาจถูกนำมาใช้ต่อรองในเวทีการประชุมและความ ร่วมมือด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการความร่วมมือในเขตอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง

ท่าทีของสหรัฐอเมริกายังมีลักษณะต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ลงนามผ่านรัฐบัญญัติว่าด้วยการต่อเวลาการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจพม่า ออกไปอีก 3 ปี เพื่อเป็นสัญญาณแสดงถึงความวิตกกังวลต่อท่าทีของรัฐบาลทหารพม่าอย่างรุนแรง รัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพและประชาธิปไตยพม่า (Burmese Freedom and Democracy Act) นั้น รัฐสภาสหรัฐฯ ได้เริ่มประกาศบังคับใช้เป็นครั้งแรกในปี 2546 ซึ่งได้ใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจห้ามการนำเข้าสินค้าจากพม่า รวมทั้งการสั่งยับยั้งวีซ่าของพนักงานทางการทหารพม่า รวมถึงกลุ่มที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ยังได้เรียกร้องให้ประชาคมโลก และองค์กรสหประชาชาติ ร่วมกับสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนประชาชนพม่า รวมทั้งพยายามให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมาร่วมกดดัน และประณามทางการพม่าด้วย

บทสรุป

ผลประโยชน์แห่งชาติที่จะเกิดขึ้นกับรัฐชาติพม่านั้นมิได้เป็นปัจจัยผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วมในความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่แรงผลักดันจากอุดมการณ์ทางการเมืองภายในโดยเฉพาะอุดมการณ์ชาตินิยมนั้นมีผลกระทบต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วยเช่นกัน กล่าวคือการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศนั้นถือเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลทหารพม่าในการบริหารกิจการบ้านเมือง ซึ่งในอีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ากองทัพก็สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ มิได้ต่างกับสถาบันกษัตริย์ในอดีต

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยแรงผลักดันของอุดมการณ์ชาตินิยมนั้นยังอาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์กองกำลังของชนกลุ่มน้อย อันเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลทหารพม่า โดยการใช้ข้ออ้างเรื่องการเข้าครอบครองพื้นที่เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้วยวิธีการบังคับ

โยกย้ายและคุกคามด้วยกำลังทหารอย่างรุนแรง ดังกรณีตัวอย่างของการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าในเขตตอนกลางของรัฐจันนาเพื่อตอบสนองต่อโครงการพัฒนาระดับภูมิภาคในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทว่ากระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวของพม่านี้เองอาจจะส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เนื่องจากสหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียซึ่งเป็นสถาบันการเงินใหญ่ที่สนับสนุนการลงทุนโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ หากสถานการณ์ทางการเมืองในพม่าไม่ได้รับการแก้ไข สหรัฐฯ อาจใช้เวทีนานาชาติของโครงการพัฒนาความร่วมมือในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงกดดันพม่าด้วยวิธีการต่าง ๆ แม้ว่าโครงการพัฒนาระดับภูมิภาคนี้จะเน้นย้ำเรื่องการร่วมมือทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจก็ตาม

ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาในแง่การเมืองกับการพัฒนาแล้ว แม้ในแวดวงการศึกษาเรื่องการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยมักจะเชิดชูเรื่อง “การพัฒนาอย่างมีจิตสำนึกทางการเมือง” แต่เมื่อหันมาพิจารณาสถานการณ์ดังกล่าวในพม่า ประเด็นที่ว่านี้อาจจะกลายเป็นเรื่องเพื่อฝันเกินไป กล่าวคือในกรณีของพม่า นั้น สิ่งที่เป็น “ตัวนำ” การพัฒนาเป็นเรื่องของ “การเมือง” ที่มีรัฐบาลทหารเป็นผู้ผูกขาดและได้สร้างข้อต่อห้ามนานาชาติประการต่อประชาชนโดยทั่วไปมิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปริวิตถลทางการเมือง ดังนั้นการเรียกร้องความเท่าเทียมในเรื่องของการพัฒนาจึงจำเป็นจะต้องเรียกร้องความเท่าเทียมและเสรีภาพในทางการเมืองก่อนเป็นลำดับแรก จุดพลิกผันประการหนึ่งที่อาจกลายเป็นที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่า นั้นอาจจำเป็นต้องเป็น การใช้แรงกดดันทางเศรษฐกิจเป็นอาวุธย้อนหน้าทำลายเผด็จการเสียเอง ผ่านบทบาทของสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย วิธีการดังกล่าวนี้จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่นั้น ดูเหมือนว่าจะกลายเป็นคำถามสำคัญต่อผู้กระทำการระดับต่าง ๆ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะบรรดาประเทศสมาชิก รวมจนไปถึง องค์การระหว่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย เท่านั้นที่จะให้คำตอบได้

เชิงอรรถ

¹บทความชิ้นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการสรุปความมาจากวิทยานิพนธ์ ของผู้เขียนเรื่อง “การเมืองอัตลักษณ์แห่งสหภาพพม่า กรณี ชนชาติไทใหญ่” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2548 และเป็นการทดลองนำแนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในแวดวงการศึกษาเรื่องการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาในอาณาบริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผู้เขียนขอขอบคุณ รศ.ดร. ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ดร.เดชา ตั้งสีฟ้า และอาจารย์พรพิมล ตรีโชติ ซึ่งได้กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ กระทั่งทำให้ผู้เขียนสามารถทำงานทางวิชาการได้อย่างเต็มภาคภูมิ

²ในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “พม่า” โดยตลอดเพื่อเรียกชื่อรัฐชาติอย่างเป็นทางการ แม้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลทหารจะเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกเป็น “สหภาพเมียนมาร์” แล้วก็ตาม หากแต่การกระทำดังกล่าวนั้นกลับไม่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายต่อต้าน (ดูข้อถกเถียงเพิ่มเติมใน Steinberg (2001) นอกจากนั้นแล้ว ข้อแตกต่างประการสำคัญของการใช้คำว่า “Burmese” และ “Burman” นั้นก็คือ Burmese เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อ ประชาชาติหนึ่งที่อยู่ภายในเขตแดนของรัฐชาติพม่า อันเป็นคำคุณศัพท์ที่บ่งชี้ว่า ทักษกรรมแห่งความเป็นรัฐของพม่า ในขณะที่คำว่า “Burman” ก็คือ คำคุณศัพท์ที่บ่งชี้ถึงชนชาติหนึ่งท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก่อนที่ดินแดนแห่งนี้จะกลายเป็นรัฐชาติพม่าในกาลต่อมา (ดูคำอธิบายเพิ่มเติมใน เดชา ตั้งสีฟ้า (2547))

³ดูบทบาทของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพิ่มเติมใน เกียรติศักดิ์ อักษรวงษ์ (2547)

⁴ดูผลประโยชน์ที่จะตกอยู่กับ 6 ประเทศจากความร่วมมือระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพิ่มเติมใน สมพร สารรัตน์ (2541)

⁵เหตุการณ์ 8888 คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1988 โดยประชาชนชาวพม่าเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลทหารจนนำไปสู่การนองเลือดของผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก (ดูประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์นี้เพิ่มเติมใน คณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2548)

บรรณานุกรม

- เกียรติศักดิ์ อักษรวงศ์. 2547 “บทบาทของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย กับ 10 โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2547 ศูนย์ข่าวสาละวิน. *เขื่อนสาละวิน โศกนาฏกรรมสองแผ่นดิน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทยจำกัด.
- พรพิมล ตรีโชติ. 2548 *ไร้แผ่นดิน: เส้นทางจากพม่าสู่ไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลังจิตร์ ชุมสาย ณ อยุธยา. 2547 “วิกฤตวัฒนธรรมผู้นำ “พม่า” และท่าทีไทย ต่อเพื่อนบ้าน.” *มติชน* (3 ธันวาคม 2547):4.
- เดชา ตั้งสีฟ้า. 2547 “มองผ่านดวงตาของกะเหรี่ยง “คนอื่น” สุวีริยาวิทยาเพื่อการศึกษารู้ถูกบังคับพลัดถิ่นในพื้นที่ระหว่างไทย-พม่า.” *วารสารไทยคดีศึกษา* 1(ตุลาคม 2546 - มีนาคม 2547):156-196.
- วิรัช นิยมธรรม. 2543 “ชาตินิยม: นวัตกรรมที่ไม่เสื่อมไปจากแผ่นดินพม่า.” *รัฐจักพม่า* 12(เมษายน 2543): 1-2.
- สมพร สารรัตน์. 2541 “ความร่วมมือระหว่างประเทศตอนภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. 2539 “พม่าในรูปเหลี่ยมเศรษฐกิจ.” *เอเชียปริทัศน์* 3 (กันยายน - ธันวาคม 2539): 1 - 16.
- อดิสร เกิดมงคล. 2549 “รัฐบาลทหารพม่ากับการก่อการร้าย.” *กระแสดวง* 3 (สิงหาคม 2549): 22 - 36.
- Anderson, Benedict. 1992 *Imagined Communities: Reactions on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Appadurai, Arjun. 2000 “The Grounds of the Nation-State: Identity,

Violence and Territory.” In *Nationalism and Internationalism in the Post-Cold War Era*, Edited by Kjell Goldmann, Ulf Hannerz and Charles Westin. London: Routledge: 129-142.

Graver, Mikael. 1999 *Nationalism as Political Paranoia in Burma*. Guidford: Curzon Press.

Seekins, Donald M. 2002 *The Disorder in Order: The Army- State in Burma since 1962*. Bangkok: White Lotus.

Silverstein, Josef. 1997 *Burma: Military Rule and the Politics of Stagnation*. New York: Coenell University.

Steinberg, David. Burma, 2001 *The State of Myanmar*. Washington, D.C.: Gorgetown University Press.

The New light of Myanmar. 2004 “SPDC Objectives.” *The New light of Myanmar* 220 (November 2004).

สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ.”โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS).” <<http://www.mfa.go.th/web/1092.php>>. 21 ตุลาคม 2549.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส 6 ประเทศลุ่มน้ำ โขง.” <<http://www.nesdb.go.th/data%20index/Senior%20Ofcial%20Meeting.pdf>>. 27 October 2006.

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า. “วันประวัติศาสตร์แห่งการเรียกร้อง ประชาธิปไตย 8888.” <<http://www.tacdb.org/document/8888.htm>>. 10 July 2004.

ผู้จัดการ. “บุชอนุมัติคว่ำบาตรพม่าต่ออีก 3 ปี.” <<http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9490000098568>>. 2 สิงหาคม 2549.

ผู้จัดการ. “พม่าทุ่ม\$1.4 พันล้านขยายสายส่งไฟฟ้ารับเขื่อน.” <<http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9490000098686>>. 14 สิงหาคม 2549.

AFP. “Myanmar Defence Museum Spotlight Army’s Sweeping Control.” <<http://www.burmaproject.org>>. 30 July 2002.